

PRACE NAUKOWE

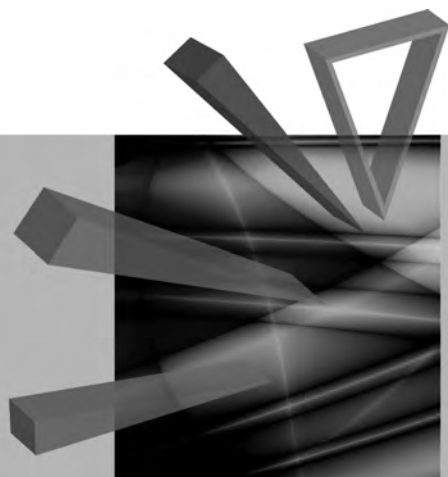
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna



Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiała, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołas , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Anetta Waśniewska

Akademia Morska w Gdyni

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I EKONOMICZNA STOWARZYSZEŃ I FUNDACJI – WYBRANE ZAGADNIENIA NA PODSTAWIE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

Streszczenie: W 2010 r. w ramach realizacji Projektu OWIES zostało przeprowadzone „Badanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej”. Zaprezentowane w referacie wyniki dotyczą tylko części uzyskanych odpowiedzi otrzymanych od respondentów. Za cel badania uznano określenie możliwości rozwoju podmiotów działających w ramach ekonomii społecznej, a uzyskane wyniki miały odpowiedzieć na pytania związane z obszarem i rodzajem działań statutowych prowadzonych przez organizacje oraz szans i zagrożeń rozwoju ekonomii społecznej na obszarze podregionu elbląskiego. Dla celów referatu wyodrębniono próbę ankiet, na które odpowiedzi udzieliły stowarzyszenia i fundacje. W badaniu uczestniczyło 229 stowarzyszeń oraz 26 fundacji. Stowarzyszenia i fundacje są najliczniej reprezentowaną w analizowanym obszarze grupą organizacji przytoku publicznego.

Słowa kluczowe: stowarzyszenie, fundacja, ekonomia społeczna.

1. Wstęp

Ekonomia społeczna nie jest nowym zjawiskiem, mimo to nie ma jednoznacznej definicji tego pojęcia. Najczęstszym sposobem określenia definicji jest wymienienie organizacji ją tworzących oraz określenie zasad ich funkcjonowania. W związku z tym ekonomię społeczną tworzą: fundacje, stowarzyszenia, związki stowarzyszeń, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, organizacje lub instytucje społeczne kościoła lub związku wyznaniowego czy przedstawicielstwa organizacji zagranicznej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie, centra integracji społecznej i inne.

Celem artykułu jest ukazanie niejednoznaczności pojęcia ekonomii społecznej oraz szans i zagrożeń z tego wynikających dla rozwoju fundacji i stowarzyszeń na obszarze podregionu elbląskiego.

Najczęściej w literaturze przedmiotu można się spotkać z definicją ekonomii społecznej zaproponowaną przez europejską sieć badawczą EMES (European Rese-

arch Network). Według EMES przez ekonomię społeczną rozumie się działalność nakierowaną przede wszystkim na cele społeczne¹. Osiągnięty w wyniku tej działalności zysk powinien zostać ponownie wykorzystany przez wspólnotę. Zgodnie z tym podejściem celem przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach ekonomii społecznej nie jest maksymalizacja zysku (tak jak ma to miejsce w ujęciu ekonomicznym), ale funkcjonowanie przedsiębiorstw dla dobra społeczności.

EMES podała również kryteria w ujęciu ekonomicznym i społecznym, którymi powinny się kierować organizacje prowadzące działalność w ramach ekonomii społecznej. Do kryteriów ekonomicznych należy zaliczyć: działalność prowadzoną w oparciu o produkcję i sprzedaż wytwarzanych dóbr; niezależność funkcjonowania względem administracji publicznej i przedsiębiorstw prywatnych; podejmowanie ryzyka wynikającego z prowadzonej działalności gospodarczej oraz zatrudnianie osób mimo możliwości korzystania z wolontariatu².

Za kryteria społeczne uznano: realizowanie celów społecznych (cele ekonomiczne nie stanowią podstawowego celu prowadzenia działalności); prowadzenie działalności jest inicjatywą społeczności lokalnych i ma jej służyć; podejmowane decyzje i proces zarządzania ma się odbywać z poszanowaniem zasad demokratycznych, gdzie każdy członek ma jeden głos; w działania organizacji powinno być zaangażowanych jak najwięcej osób tworzących daną społeczność, a osiągnięte zyski należy rozdysponować wśród społeczności lokalnej, na rzecz której prowadzona jest działalność³.

Natomiast według Z. Narskiego ekonomia społeczna zajmuje się zasadami i prawidłowościami podziału dochodu, który przypada ludności oraz przyczynia się do wzrostu dobrobytu społecznego i przekłada się na sprawność gospodarowania⁴. Zgodnie z podejściem J. Kwiatkowskiego i A. Okraszewskiej ekonomię społeczną należy utożsamiać z gospodarką społeczną, solidarną lub obywatelską. Ekonomia społeczna według nich powinna uwzględniać potrzeby społeczności lokalnych i przyjmować odpowiedzialność za los społeczności⁵.

W podejściu do definicji pojęcia ekonomii społecznej można wyróżnić dwie szkoły. Dla jednej głównym celem jest prowadzenie działalności przez podmioty funkcjonujące w ramach ekonomii społecznej poprzez integrację społeczno-zawodową osób wykluczonych społecznie. Za osoby te uznaje się przede wszystkim: byłych więźniów; osoby, które wyszły z uzależnień; niepełnosprawne; przewlekłe chore; imigrantów czy też kobiety powracające na rynek pracy po urlopie wychowawczym. Uzyskany przez te podmioty zysk traktuje się jako narzędzie pomocy tym ludziom i przeznaczany on jest na kontynuowanie oraz rozwijanie działalności podmiotów

¹ C. Borzaga, J. Defourny, *The Emergence of Social Enterprise*, Routledge, London 2001, s. 16-18.

² Tamże, s. 16-18.

³ Tamże, s. 16-18.

⁴ Z. Narski, *Ekonomia społeczna. Zarys popularny*, Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 4.

⁵ J. Kwiatkowski, A. Okraszewska, *Ekonomia społeczna: moda czy remedium?*, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, Kraków 2008, s. 15.

pożytku publicznego. W drugim podejściu zwraca się uwagę na potencjał znajdujący się w człowieku i korzyści wynikające z tego dla gospodarki. W tym ujęciu jest to proces długofalowy, który umożliwia znalezienie pracy przez ludzi oraz wpływa na wzrost ich dochodów. J. Kwiatkowski w tym podejściu ekonomię społeczną utożsamia z gospodarką społeczną, gospodarką solidarną, ekonomią solidarności, ekonomią społeczności lokalnej czy gospodarką obywatelską⁶.

Po raz pierwszy rolę ekonomii społecznej i jej znaczenie dla rozwoju lokalnych społeczności dostrzeżono w Unii Europejskiej w 1994 r., kiedy to w Białej Księdze określono podmioty funkcjonujące w ramach ekonomii społecznej, do których zaliczono m.in.: spółdzielnie, towarzystwa wzajemne, przedsiębiorstwa społeczne oraz stowarzyszenia i fundacje.

Ekonomię społeczną funkcjonującą w Polsce według M. Rymczy można określić mianem *empowerment*. Związane jest to z⁷:

- inwestowaniem w kapitał ludzki przy niedowartościowaniu znaczenia kapitału społecznego,
- preferencjami dla inkluzji wertykalnej kosztem wzmocnienia więzi poziomych (inkluzji horyzontalnej),
- preferencjami dla aktywnych programów istniejących na rynku pracy przy trudniejszej implementacji aktywizujących programów socjalnych,
- zjawiskiem konwergencji części organizacji pozarządowych zaangażowanych w ekonomię społeczną: od formuły *not-profit* do *not-for-private-profit*.

Pojęcie ekonomii społecznej można łączyć z hasłami: solidarności, spójności, integracji społecznej i współpracy, a także z⁸:

- przedsiębiorczością i zaangażowaniem (współdziałaniem społeczności w podejmowaniu ryzyka w celu osiągnięcia wzajemnego zaufania),
- pomocniczością i solidarnością społeczną,
- roztropnością i odpowiedzialnością (umiejętność dostrzegania przyczyn problemów społecznych oraz poczucie odpowiedzialności za czyny),
- samodzielnością i upodmiotowieniem.

2. Charakterystyka obszaru badawczego

W 2010 r. w ramach realizacji Projektu OWIES (Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej) zostało przeprowadzone przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych „Badanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej” na obszarze powiatów: elbląskiego, braniewskiego, iławskiego, ostródz-

⁶ Tamże, s. 20.

⁷ M. Rymczy, *Stara i nowa ekonomia społeczna. Polska na tle doświadczeń europejskich*, „Trzeci Sektor” 2005, nr 2, s. 3.

⁸ *Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacje dla rozwoju. Zaproszenie do dyskusji*, red. P. Frączak, J.J. Wygnański, FISE, Warszawa 2008, s. 15-16.

kiego oraz miasta Elbląg⁹. Zaprezentowane w artykule wyniki dotyczą tylko części uzyskanych odpowiedzi otrzymanych od respondentów. Badanie przeprowadzono metodą ankietową. Formularz ankiety zawierał 48 pytań otwartych i zamkniętych pogrupowanych w bloki:

- ogólne informacje dotyczące organizacji – pytania dotyczące obszaru działań, misji oraz celu funkcjonowania organizacji,
- finanse organizacji – pytania dotyczyły kwestii związanych z pozyskiwaniem środków na prowadzenie działań statutowych oraz kwestii związanych z prowadzeniem księgowości w organizacji,
- personel organizacji – pytania dotyczyły osób zatrudnionych w organizacji oraz wolontariuszy, ich wieku, wykształcenia,
- funkcjonowanie organizacji – zawarte w tym obszarze pytania odnosiły się do działań prowadzonych przez organizacje na rzecz rozwoju społeczności,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki – możliwości pozyskiwania środków przede wszystkim z PO KL oraz innych programów UE, jak również kwestii związanych z ich wykorzystaniem,
- wsparcie szkoleniowe i doradcze – pytania odnosiły się do potrzeb organizacji związanych ze szkoleniem członków organizacji, wolontariuszy czy przedstawicieli społeczności,
- szanse i zagrożenia rozwoju ekonomii społecznej – zapytano organizacje o możliwości rozwoju na obszarze ich działania organizacji pożytku publicznego oraz oczekiwań społeczności lokalnych związanych z ich funkcjonowaniem.

Za cel badania uznano określenie możliwości rozwoju podmiotów działających w ramach ekonomii społecznej na analizowanym obszarze. Uzyskane wyniki miały określić obszar i rodzaj działań statutowych prowadzonych przez organizacje oraz wyzwania stojące przed ekonomią społeczną.

Badanie zostało przeprowadzone w maju i czerwcu 2010 roku. Łącznie badaniem objęto 330 organizacji pożytku publicznego, z czego 274 organizacje wyraziły zgodę na uczestniczenie w badaniu. Dobór podmiotów badania miał charakter celowy ze względu na prowadzoną przez te organizacje działalność na rzecz społeczności lokalnych oraz kryterium terytorialne. Próbę określono na podstawie wykazu organizacji pożytku publicznego, którym dysponowało Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Krajowy Rejestr Sądowy.

Do celów referatu wyodrębniono próbę ankiet, na które odpowiedzi udzieliły stowarzyszenia i fundacje. W związku z powyższym w badaniu uczestniczyło 229 stowarzyszeń oraz 26 fundacji, co stanowiło 92% objętych badaniem organizacji.

Badane organizacje swoją działalność statutową prowadziły przede wszystkim na obszarze niewykraczającym poza obszar powiatu. Dotyczy to 62% ankietowanych stowarzyszeń i fundacji. Wśród badanych stowarzyszeń 6,5% udzieliło odpowiedzi, że prowadzi działalność również poza granicami Polski.

⁹ A. Waśniewska, *Raport z badania potencjału podmiotów ekonomii społecznej na obszarze regionu elbląskiego*, [w:] *Obserwatorium ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach – organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, partnerstwa lokalne*, ESWIP, Elbląg 2011, s. 98-147.

3. Działalność statutowa stowarzyszeń i fundacji

Stowarzyszenia i fundacje mogą prowadzić trzy rodzaje działalności zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie¹⁰. Pierwsza z nich to działalność statutowa nieodpłatna, przez którą rozumie się działalność statutową organizacji (w części obejmującej działalność pożytku publicznego), w wyniku której nie jest pobierane wynagrodzenie. Takiej odpowiedzi udzieliło 234 respondentów spośród 255 ankietowanych. Drugi rodzaj prowadzonej działalności odnosi się do działalności odpłatnej (w części obejmującej działalność pożytku publicznego). W tym przypadku pobierane jest wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż koszty bezpośrednie działalności samej organizacji. Pozytywnie na pytanie odpowiedziały 102 organizacje. Natomiast działalność gospodarczą,

Tabela 1. Działania statutowe stowarzyszeń i fundacji

Działania statutowe		Działalność		
		nieodpłatna	odpłatna	gospodarcza
1	Sport	132	13	10
2	Turystyka, wypoczynek	160	15	21
3	Edukacja i wychowanie	174	18	24
4	Kultura i sztuka	123	11	14
5	Pomoc społeczna i usługi socjalne	106	7	8
6	Ochrona i promocja zdrowia	110	10	8
7	Rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego	93	5	5
8	Rozwój przedsiębiorczości i promocja zatrudnienia	52	5	4
9	Działania na rzecz osób niepełnosprawnych	107	11	9
10	Ekologia i ochrona zwierząt	65	5	2
11	Obronność państwa	32	2	2
12	Ratownictwo i ochrona ludności	39	5	4
13	Integracja międzynarodowa	89	6	8
14	Przeciwdziałanie patologiom społecznym	117	6	9
15	Promocja miasta i gminy	124	8	9
16	Działania na rzecz mniejszości narodowych	43	2	1
17	Wsparcie III sektora	58	5	2
18	Pozostała działalność	42	11	9

Źródło: A. Waśniewska, *Raport z badania potencjału podmiotów ekonomii społecznej na obszarze regionu elbląskiego*, [w:] *Obserwatorium ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach – organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, partnerstwa lokalne*, ESWIP, Elbląg 2011, s. 98-147.

¹⁰ DzU nr 96, poz. 874 z dnia 24 kwietnia 2003 r. z późn. zm.

z której uzyskany dochód ma służyć do realizacji celów statutowych i nie można go rozdysponowywać między członków organizacji, prowadziło 76 ankietowanych podmiotów. Należy zwrócić uwagę, że organizacje pożytku publicznego nie muszą ograniczać swojej działalności tylko do jednego rodzaju.

Organizacje poproszono również o udzielenie informacji na temat dziedziny działalności statutowej. Rozkład odpowiedzi zamieszczono w tab. 1.

Najwięcej stowarzyszeń i fundacji prowadziło działalność statutową ukierunkowaną na edukację i wychowanie, następnie na turystykę i wypoczynek oraz sport. Najbardziej podejmowane były działania związane z obronnością państwa. Rozkład uzyskanych odpowiedzi nie zaskakuje, gdyż część z analizowanych organizacji nastawiona jest przede wszystkim na pomoc dzieciom, poprawę poziomu ich wiedzy oraz ich sprawności fizycznej.

4. Źródła finansowania badanych organizacji

Stowarzyszenia i fundacje zostały również poproszone o określenie źródeł, z których pochodziły środki na prowadzoną działalność statutową w 2009 roku. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią były składki, które pochodzą od samych członków organizacji, 30 ankietowanych organizacji korzystało ze środków pochodzących z UE, a jedynie 15 z zagranicznych programów pomocowych. Mimo dużego nagłośnienia w mediach możliwości przekazywania 1% podatku na organizacje pożytku publicznego, tylko 45 z nich wykazało, iż uzyskało takie wpływy. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tab. 2.

Tabela 2. Źródła finansowania stowarzyszeń i fundacji

Wyszczególnienie	Odpowiedzi
Źródła publiczne – rządowe	38
Źródła publiczne – zagraniczne programy pomocowe	15
Źródła publiczne – środki funduszy strukturalnych UE	30
Źródła samorządowe	131
Wsparcie od innych organizacji pozarządowych	33
Darowizny finansowe	133
Składki członkowskie	182
Dochody z kampanii, zbiórek publicznych, akcji charytatywnych	42
Odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, lokaty, udziały i akcje	25
Oplaty w ramach odpłatnej działalności statutowej organizacji (niebędącej działalnością gospodarczą)	33
Dochody z działalności gospodarczej	26
Dochody z przekazania 1% podatku	45

Źródło: jak w tab. 1.

Stowarzyszenia i fundacje finansują swoją działalność statutową również z darowizn finansowych oraz ze środków pochodzących ze źródeł samorządowych. Jako inne źródła finansowania organizacje podały: darowizny rzeczowe, jakie trzymały w 2009 r. oraz środki finansowe otrzymane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

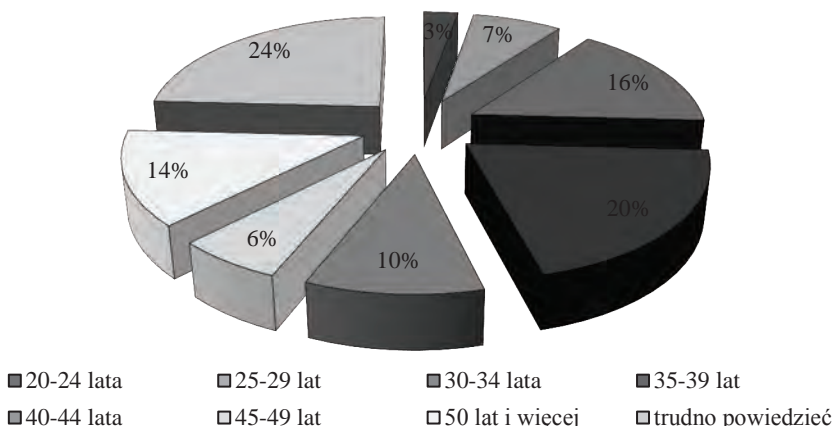
W ankiecie zadano także pytanie dotyczące pobierania przez organizacje w jakiegokolwiek formie opłat za produkty lub usługi wytworzone przez nie same. W przypadku 144 organizacji otrzymano odpowiedź, że nie pobierają żadnych, nawet symbolicznych opłat. W przypadku 111 organizacji uzyskano odpowiedź, że pobierane są opłaty w formie: składek wpłacanych przez członków, które stanowią źródło finansowania wspólnych działań; opłat częściowych lub całkowitych za usługi lub produkty wytwarzane w organizacji; opłat związanych z kontraktowaniem usług publicznych przez administrację publiczną.

5. Personel badanych organizacji i wolontariusze

Wśród 255 ankietowanych organizacji w 2010 r. tylko 52 zatrudniały na stałe pracowników. Natomiast 73 organizacje zaznaczyły, iż korzystają z pracy płatnej w formie pozaetatowej. Pozostałe organizacje stwierdziły, że nie zatrudniają nikogo w jakiegokolwiek formie.

Wynagrodzenie z tytułu pracy w ankietowanych organizacjach w 2009 r. pobierało 786 osób, z czego 568 osób stanowiły kobiety. Na tej podstawie można twierdzić, że badane organizacje są sfeminizowane (na 100 zatrudnionych mężczyzn przypadają 133 kobiety).

Zbadano również rozkład wieku pracowników organizacji, co przedstawiono na rys. 1.



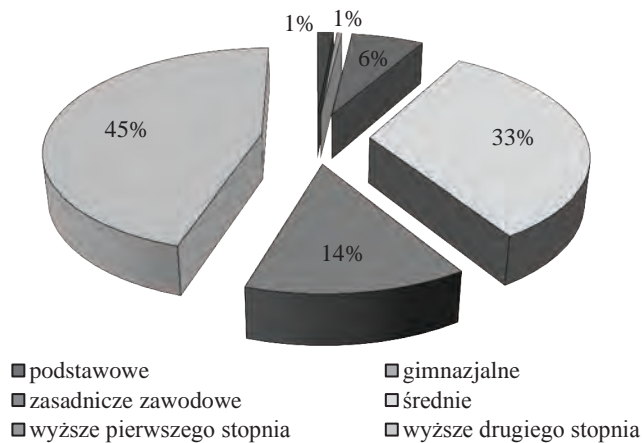
Rys. 1. Rozkład wieku pracowników stowarzyszeń i fundacji

Źródło: jak w tab. 1.

Najwięcej osób zatrudnionych w 2010 r. było w wieku między 35 a 39 rokiem życia. Najmniejszą liczebnie grupę osób stanowili pracownicy w wieku 20-24 lata.

Kolejna kwestia dotyczyła zatrudnienia osób wykluczonych społecznie. W wielu przypadkach osobom tym jest trudno odnaleźć się na konkurencyjnym rynku pracy. Na 255 organizacji uczestniczących w badaniu zatrudniono 120 osób wykluczonych społecznie.

Wśród pytań dotyczących personelu organizacji uwzględniono również poziom wykształcenia zatrudnionych osób, co zostało przedstawione na rys. 2. Najwięcej osób zatrudnionych w analizowanych organizacjach posiadało wykształcenie wyższe drugiego stopnia. Jedynie 15 osób posiadało wykształcenie podstawowe.



Rys. 2. Wykształcenie pracowników stowarzyszeń i fundacji

Źródło: jak w tab. 1.

W podejmowane działania w 2010 r. zaangażowani byli również wolontariusze, którzy w sposób bezinteresowny brali udział w pracach na rzecz organizacji. Należy podkreślić, iż z wolontariatu mogą korzystać jedynie organizacje, które nie prowadzą działalności gospodarczej.

W działania prowadzone przez badane organizacje zaangażowane były łącznie 11 452 osoby. W wielu przypadkach wolontariuszami byli studenci, osoby młode lub w wieku poprodukcyjnym, które swój wolny czas chcą poświęcić dla dobra innych i nadal aktywnie uczestniczyć w funkcjonowaniu społeczności lokalnej. W Polsce według danych GUS w 2009 r. było ok. 4 mln wolontariuszy.

6. Podsumowanie

Stowarzyszenia i fundacje są najliczniej reprezentowaną na analizowanym obszarze grupą organizacji pożytku publicznego, które swoje działania statutowe kierują przede wszystkim do społeczności lokalnych. Podstawowymi celami ich działania są: poprawa jakości życia, aktywizacja młodzieży i osób starszych oraz wyrównywanie szans. Część ankietowanych organizacji funkcjonuje już od kilkunastu lat i swoje działania prowadzi w sposób nieodpłatny.

Środki na działania statutowe pochodzą przede wszystkim ze składek członkowskich, darowizn finansowych i źródeł samorządowych. Mimo znacznych środków przeznaczanych z UE badane organizacje tylko w 30 przypadkach stwierdziły, że korzystają z tego źródła, gdyż dla organizacji pożytku publicznego trudne jest pozyskanie środków na wkład własny, aby w takich przedsięwzięciach móc uczestniczyć. Tylko 17,6% ankietowanych odpowiedziało, że otrzymuje dochody z przekazania 1% podatku.

Ważny jest aspekt ludzi tworzących i współpracujących ze stowarzyszeniami i fundacjami. Średnio w analizowanych organizacjach zatrudnione były po trzy osoby, z czego część stanowiły osoby zatrudnione w ramach ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego. Osób z wykształceniem wyższym (pierwszego i drugiego stopnia) było zatrudnionych ogółem 59% w 2010 r., co pozytywnie wpływa na rozwój samych organizacji. Cieszy również fakt, że w działania na rzecz innych ludzi angażują się wolontariusze.

Literatura

- Borzaga C., Defourny J., *The Emergence of Social Enterprise*, Routledge, London 2001.
- Kwiatkowski J., Okraszewska A., *Ekonomia społeczna: moda czy remedium?*, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, Kraków 2008.
- Narski Z., *Ekonomia społeczna. Zarys popularny*, Adam Marszałek, Toruń 2009.
- Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacje dla rozwoju. Zaproszenie do dyskusji*, red. P. Frączak, J.J. Wygnański, FISE, Warszawa 2008.
- Rymśa M., *Stara i nowa ekonomia społeczna. Polska na tle doświadczeń europejskich*, „Trzeci Sektor” 2005, nr 2.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (DzU nr 96, poz. 874, z późn. zm.).
- Waśniewska A., *Raport z badania potencjału podmiotów ekonomii społecznej na obszarze regionu elbląskiego*, [w:] *Obserwatorium ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach – organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, partnerstwa lokalne*, ESWIP, Elbląg 2011.

SOCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF ASSOCIATIONS AND FOUNDATIONS – SELECTED PROBLEMS BASED ON RESEARCH

Summary: In 2010, “Study of the potential entities of the social economy” was conducted as part of the project implementation of Centre for Initiatives Support of the Social Economy. The results presented in the paper concern only parts of obtained replies received from respondents. Determining development opportunities of entities acting in social economy was the aim of the research, and obtained results were supposed to answer the questions associated with the area and nature of the actions stipulated in the articles of associations run by organizations and chances and threats of social economy development. Questionnaire forms were chosen which were answered by associations and foundations 229 associations and 26 foundations took part in the research. In the analysed area associations and foundations are the most numerous group of the public benefit organizations.

Keywords: association, foundation, social economy.